

СУСПІЛЬНІ РИНКОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ: ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ

***БАТЮК Л.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
КВЯТКО Т.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
БАБКО Н.М., К.Е.Н.,***

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Постановка проблеми у загальному вигляді. На межі століть і тисячоліть два потужних трансформаційних процеси змінили світове суспільне господарство. З одного боку, криза і розпад традиційної системи соціалізму обумовили виникнення надзвичайно болючого за характером, способами і формами переходу великої кількості країн до системи ринкових відносин, з іншого – ринково зрілі країни вступили в не менш болючу стадію формування постіндустріального господарювання. І процеси ринкової трансформації, і феномен господарської глобалізації усвідомлені світовою суспільною думкою. Про це свідчить хоча б той факт, що лише у 2000 р. у світовій літературі з'явилося більше 200 фундаментальних монографій, присвячених дослідженню процесів глобалізації. Число ж наукових статей, конференцій, обговорень на сьогоднішній день підрахувати не можливо. Однак істина суть і механізми розгортання суспільних ринкових трансформацій в контексті глобалізації залишаються не повністю дослідженими.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інтерес наукової спільноти до причин, механізмів розвитку та наслідків глобалізації сприяв появі великої кількості робіт, присвячених даному питанню. Серед них публікації таких зарубіжних та вітчизняних авторів як Дж. Стігліц, С. Амін, А.Г. Франк, Р. Робертсон, М. Уотерс, В.Р. Сіденко, Ю.В. Павленко, Д.Г. Лук'яненко, А.М. Поручник, А.М. Колот, І.О. Бочан, І.Р. Михасюк, Н.А. Навроцька та багато інших.

У науковому середовищі проявляється неоднозначність в оцінці процесів глобалізації, зокрема в контексті інтерпретації її наслідків.

Сучасний етап розвитку процесів глобалізації у світлі Доповіді Генерального секретаря ЮНКТАД може розглядатися як перехідний, зумовлений уроками, які надала світові перша у ХХІ ст. світова

фінансова криза, що розпочалася у 2007 р. і наслідки якої досі не подолані. У Доповіді робиться висновок про необхідність переходу від діючої глобалізації, яка характеризується відірваністю фінансових ринків від реальної економічної ситуації, до глобалізації з акцентом на стабільний і всеохоплюючий розвиток. Також обґрунтовується відхід від тієї неоліберальної стратегії світового розвитку, яка почала активно запроваджуватися у практику міжнародних відносин з 70-х рр. ХХ ст. і на певному етапі сприяла світовому розвитку, але в сучасних умовах виявилася неефективною [1].

В.Р. Сіденко вважає, що нинішня неоліберальна глобалізація, що розвивається у формі вестернізації (американізації), здійснюється у світогосподарській структурі, в якій відбувається експансія назовні ендегенно упорядкованих економік країн глобальних лідерів (передусім США) і зростаюча екзогенізація розвитку країн «глобальної периферії», при якій основні ресурси економічного розвитку формуються безпосередньо або опосередковано під впливом зовнішніх, незалежних від певної національної економіки, імпульсів. В результаті як загальна якісна траєкторія розвитку, так і кількісні параметри росту визначаються переважно не рамками моделі, яка відображає національну економічну політику, а рамками індукованих в економіці ефектів, що породжуються країнами-глобалізаторами» [2, с. 313]. Використаний у цьому визначенні глобалізації термін «країни-глобалізатори» підтверджує висловлену науковцями думку про те, що глобалізація є продуктом демократичної революції в інституціональній сфері, здійсненої найбільш розвиненими суспільствами [3, с. 6].

При цьому Дж. Стігліц наголошує, що якщо глобалізація впроваджуватиметься так, як це робилося досі, якщо ми й далі не вчитимемося на власних помилках, глобалізація не тільки не сприятиме економічному розвитку, вона продовжуватиме спричиняти бідність і нестабільність. Без реформ існуюча негативна реакція накопичуватиметься, а невдоволення глобалізацією зростатиме [4, с. 233].

Дослідженням та порівнянням сучасних наукових підходів щодо трактування категорії «глобалізація», формування процесів глобалізації, аналізу еволюційних змін присвячено багато наукових праць. Проте, не зважаючи на численні результати досліджень, наявність певних неузгодженостей, питань, що не знайшли належного висвітлення як на теоретичному, так і на практичному рівні, актуалізує продовження досліджень у даному напрямку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення основних протиріч суспільних ринкових трансформацій на сучасному етапі розвитку процесів глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передбачалося, що процеси гіперінфляції та масової приватизації, які розгорнулися на пострадянському економічному просторі в 1990-ті рр., мають зумовити трансформацію системи традиційного соціалізму в господарську систему соціального ринкового господарства. Водночас у системі ринкового господарства позначився перехід від індустріального до постіндустріального суспільства. Під впливом процесів масової приватизації в ході неоліберальної революції розгорнулася інверсійна за своїм характером ринкова трансформація [5]. Наприкінці ХХ ст. патерналістська модель соціальної держави в ринково зрілих країнах поступово стала мігрувати в бік моделі ефективної держави.

Кожен етап трансформації світового господарства характеризується як загальними, так і специфічними протиріччями. Визначимо найбільш масштабні і гострі протиріччя, породжувані глобальним економічним розвитком. Перш за все – це поглиблення антагонізму між глобальною експансією монополій і національним економічним суверенітетом країн світу. Діяльність сучасних ТНК, зорієнтована на реалізацію ними стратегій глобальної експансії, тягне за собою ослаблення регулюючої ролі національних держав в міжнародних економічних відносинах. В результаті національні економічні інтереси трансформуються у відповідності з інтересами міжнародних монополій [6, с. 326].

Глобальний капітал, концентруючись в руках міжнародних фінансово-промислових олігархічних груп, породжує асиметрію в масштабах виробництва ВВП і ВНП країн. Таким чином, економічна глобалізація, з одного боку, «розмиває» одні функції держави і змушує делегувати частину державних повноважень на наднаціональний рівень, а з іншого – обумовлює необхідність посилення інших її функцій заради збереження стабільності і стійкості всієї світової системи.

Більша частина глобального національного доходу припадає на розвинені країни. За останні чверть століття в середньому на розвинені економіки припадає майже три чверті, на країни, що розвиваються і ринки, що формуються – менше третини світового ВНД. У 2015 р. на частку країн з високим рівнем доходів припадало понад 2/3 глобального показника, із середнім рівнем доходів – близько 1/3, а на країни з низьким рівнем доходів – всього 0,5%. На

Північну Америку і Європейський союз приходиться по 1/4 світового ВНД. У сукупності на ці два регіони припадає 1/2 глобального ВНД.

Сектор ТНК сучасної світової економіки – це понад 100 000 материнських компаній і близько 900 000 підконтрольних їм зарубіжних афілійованих підприємств, розосереджених по всьому світу. Для порівняння: на початок 90-х рр. XX ст. в світі налічувалося близько 35 000 ТНК і трохи більше 150 000 залежних від них іноземних підприємств. За останні 25 років кількість головних ТНК збільшилася в 3 рази, а кількість їх зарубіжних філій – в 5 разів.

Наступним протиріччям глобального економічного розвитку є загострення міжнародної конкуренції як між монополіями, так і між глобальним фінансово-олігархічним капіталом і немонополізованим сектором. Так, ефективність реалізації міжнародними монополіями глобальних стратегій залежить від їх конкурентних позицій в найбільш прибуткових галузях економіки з високою продуктивністю праці, інноваційною осначеністю виробництва, сучасними методами його організації та управління і відносно низькими виробничими витратами. Прагнучи досягти панування у світовій економічній системі, глобальний капітал підпорядковує своїм монополістичним інтересам дрібний і середній немонополізований сектори. Це проявляється в тому, що глобальні монополії за рахунок зростаючої планомірності своєї фінансово-господарської діяльності, свідомого обмеження обсягів виробництва, реалізації узгодженої політики капіталовкладень і механізмів трансфертного ціноутворення в самостійному режимі формують глобальний попит і глобальну пропозицію на свої товари і послуги. Вони визначають динаміку та вектори розвитку найважливіших секторів світового господарства, а також диктують напрямки міжгалузевого та міжрегіонального переливу глобального капіталу.

Серед протиріч, які породжує глобальний економічний розвиток, слід виділити і загострення конфлікту інтересів глобального капіталу і міжнародного контингенту найманих працівників. Глобальний капітал, як правило, направляє в ті центри концентрації робочої сили, де вона значно дешевше в порівнянні з вартістю робочої сили в країні базування ТНК, так як ключовим компонентом стратегій міжнародних монополістичних структур є сувора економія витрат, перш за все, за рахунок скорочення фонду оплати праці. Наприклад, за 1993-2011 рр. частка іноземної робочої сили в сукупній зайнятості 10 найзначніших світових монополій зросла з 36,0% до 62,5%, при тому що список найприбутковіших

корпорацій і корпорацій – найбільших роботодавців зазвичай не збігається. У цілому в період глобальної економічної кризи 2007-2011 рр. до скорочення іноземної зайнятості вдався цілий ряд автомобільних концернів, будівельних компаній, консалтингових фірм і фінансових установ. Зменшення зайнятості в міжнародних монополіях як найбільших світових роботодавців може привести в недалекому майбутньому до поступового скорочення в загальносвітовому масштабі чисельності представників середнього класу.

Характерною особливістю глобального економічного розвитку є протиріччя між глобалізацією і регіоналізацією міжнародної економічної діяльності. Національні економіки більшості країн світу стають все більш відкритими, про що свідчать: невпинний ріст частки товарного експорту в світовому ВВП (від 7,9 % у 1913 р до 9 % в 1929 р., 10 % в 1950 р., 14,5 % в 1970 р. і 19 % – на початку XXI ст.); нарощування щорічних обсягів прямих іноземних інвестицій (з 57 млрд. дол. США в 1980 р. до 1524 млрд. у 2011 р.); розвиток багатонаціонального підприємництва на основі розширення і диверсифікації діяльності ТНК; кількісне наростання еміграційних процесів, стрімке збільшення капіталізації світового фінансового ринку та ін.

Поглиблення глобалізаційних процесів в світі відбувається на тлі посилення фрагментації світового господарства, яка найбільш яскраво втілюється в активізації регіональних інтеграційних процесів. При цьому, незважаючи на номінальні показники, які характеризують високу відкритість національних економік країн-членів регіональних угруповань, циркуляція товарних, інвестиційних і міграційних потоків обмежується переважно рамками таких інтеграційних блоків.

Слід також відзначити досить суперечливе поєднання стихійності глобального економічного розвитку і відносної планомірності національного і регіонального розвитку. Регіональні інтеграційні союзи, передбачаючи забезпечення найбільш сприятливих умов для реалізації міжнародного співробітництва країн у регіональному масштабі, формують систему міждержавних інтернаціональних відтворювальних зв'язків, регулюють просування продукції інтернаціонального виробництва по всіх фазах суспільного відтворення і формують відповідні інститути координації зусиль країн з розробки і реалізації стратегії економічного розвитку, а також з вирівнювання внутрішньорегіональних соціально-економічних диспропорцій.

Ще одне протиріччя глобального економічного розвитку – поглиблення антагонізму між найбіднішими і найбагатшими представниками глобального соціуму, що є проявом соціальної поляризації як однієї з детермінант глобальних асиметрій. Так лише 1/5 частина світового населення споживає сьогодні 85 % ресурсної бази планети, а активи 3-х найбагатших людей планети перевищують сукупний обсяг ВВП 48 бідних країн (де проживає 600 млн. світового населення). У світі, як і раніше, поширені крайнє зубожіння, недоїдання і неграмотність. В середньому близько 20 % всього населення недоїдає; 1,3 млрд. людей у країнах, що розвиваються не мають доступу до чистої води; доходи 1,3 млрд. людей не перевищують 1 дол. США/день; більше 120 млн. осіб – безробітні і 1 млрд. – неграмотні [7].

Важливим індикатором антагонізму між найбіднішими і найбагатшими представниками глобального соціуму є поглиблення соціальної поляризації на країновому і міжкраїновому рівнях. Незважаючи на те, що для більшості населення відсталих країн світу глобалізація пов'язана з поступовим підвищенням життєвих стандартів, проте вона висвічує цілий ряд протиріч в соціальній сфері цих держав, загострюючи расову та релігійну ворожнечу. Таким чином, поглиблення антагонізму між найбіднішими і найбагатшими представниками глобального соціуму слугує основою асиметрії в рівнях індивідуальних доходів власників великого капіталу, топ-менеджерів і правлячих еліт, з одного боку, і найманих працівників – з іншого.

У ряді протиріч, властивих глобальному економічному розвитку, слід виділити антагонізм між глобальними та національними економічними інтересами. Він є основою асиметрії між економічною самодостатністю і автономністю розвинених держав світу і посилюється залежністю від зовнішніх ринків країн, що розвиваються. Так, сучасний постіндустріальний світ формується як відносно замкнута господарська система, елементи якої взаємодіють насамперед з тими країнами і регіонами, які вже досягли або здатні в недалекому майбутньому досягти такого самого рівня економічного і технологічного розвитку. Так, на країни з високими доходами, де проживає лише 19 % світового населення, припадає близько 74 % глобальної торгівлі товарами і послугами, майже 77 % прямих іноземних інвестицій і майже 90 % портфельних інвестицій. Відповідні показники для держав із середніми доходами становлять лише 15,6 %, 12,5 %, 4,2 %, а для країн з низькими доходами – 2,7 %, 1,1 % і 0,01 % [8].

Найбільші абсолютні обсяги експорту товарів і послуг та найбільш вагома його частина в світовому експорті групи провідних держав світу обумовлені їх спеціалізацією під впливом сучасної фази науково-технічного прогресу на виробництві високотехнологічної, наукомісткої продукції, в якій закладена висока додана вартість. Саме між такими країнами сформувалися найбільш стійкі відносини обмінного характеру, що проявляється в їх відособленості від решти світу (так, питома частка їх взаємного товарообігу в загальному обсязі експорту постійно збільшується: в 1953 р. цей показник становив 38 %, в 1963 р. – 49 %, 1973 р. – 54 %, 1990 р. – 76 %). У результаті лише 5 % торгових потоків, які починаються або закінчуються на території однієї з 29 країн-учасниць ОЕСР, виходять за межі даної угруповання.

Ще більша відокремленість розвинених держав від інших країн світового господарства спостерігається в інвестиційних та міграційних потоках, що підтверджується неухильним зниженням частки країн, що розвиваються в загальному обсязі світових капіталовкладень. Так, якщо в 1970 р. вона становила 25 %, то в 1980-х рр. скоротилася до 17 %. А в 1990-х рр. сумарні обсяги взаємного інвестування США, європейських країн і Японії, а також інвестиції в країни Південно-Східної Азії з дешевою робочою силою (Сінгапур, Китай, Малайзія, Індонезія, Таїланд, Гонконг, Тайвань) забезпечили майже 95 % світового обсягу прямих іноземних інвестицій. І хоча в середині 1990-х рр. відзначалася певна переорієнтація інвестиційних потоків на користь країн Східної Європи, частка держав, які не належать до ОЕСР, в світовому обсязі прямих зарубіжних інвестицій на сьогодні не перевищує 5 %.

Що ж стосується динаміки міграційних процесів, то в останні десятиліття фіксується динамічне зниження трудової міграції громадян розвинених країн світу. Європейський Союз, в якому внаслідок відсутності будь-яких обмежень на міграцію людського ресурсу всього 2 % її громадян залучені до процесів зовнішньої трудової еміграції. Це свідчить про остаточне вичерпання потенціалу економічної міграції розвинених країн світу через досягнення ними високого рівня матеріального добробуту. Крім того, слід враховувати і широке поширення інформаційних технологій у виробничому процесі розвинених країн світу, які дозволяють високоосвіченим працівникам здійснювати свою діяльність без зміни фізичного місця перебування.

Техноглобалізм, з одного боку, мобілізує світовий інтелектуальний потенціал, а з іншого – є причиною наростання

міждержавної технологічної асиметрії. Вона проявляється в протиріччі між концентрацією технологічного ресурсу в розвинених країнах і його відтоком з відсталіх країн. Це знаходить вияв у збільшенні структурного безробіття і підриві техніко-технологічної безпеки останніх. Структурне безробіття є результатом істотного розширення меж використання сучасних інноваційних технологій і витіснення зі сфери зайнятості численної кількості працівників, які виявилися непристосованими до технічного прогресу і постійних змін в умовах праці, а тому приреченими на безробіття.

Сфера фінансів, будучи найбільш мобільною ланкою суспільного відтворення, сьогодні демонструє все більшу незалежність від впливу макроекономічної політики держав світу. Самостійно визначаючи параметри глобальних фінансових агрегатів, вона здатна забезпечити собі отримання надприбутків і уособлює таке протиріччя глобального економічного розвитку, як поглиблення нерівномірності розвитку фінансового і реального секторів глобальної економіки. Це виражається у випереджаючому зростанні світового фінансового ринку в порівнянні зі світовим виробництвом, в посиленні нерівномірності нагромадження виробничого та фіктивного капіталів, розширення віртуалізації фінансових операцій та ін. Так, якщо в 1978 р. щоденний обсяг валютних операцій становив 15 млрд. дол. США, то в 1992 р. – вже 880 млрд., в 1995 р. – 1,3 трлн, а сьогодні він становить більше 2 трлн дол. США. При цьому понад 90 % операцій світового фінансового ринку мають суто спекулятивний характер. Ще більших масштабів (майже 100 трлн дол. США) досяг глобальний ринок похідних цінних паперів і депозитарних розписок, масове використання яких (особливо в «портфелях» інвесторів) ускладнює їх подальший контроль, знижує можливості реальної оцінки їх вартості і відриває їх від реального сектору економіки.

Серед причин, що зумовили стрімке зростання асиметрії у розвитку фінансового та реального секторів глобальної економіки протягом останнього десятиліття, слід назвати лібералізацію фінансових операцій, розширення суб'єктів світового фінансового ринку і миттєве поширення в ньому фінансових інновацій, особливо похідних фінансових інструментів. Внаслідок втрати національними урядами реальної контролю над рухом фінансових інструментів і відсутності ефективних інститутів глобального фінансового менеджменту фінансові інститути отримали можливість відійти від виконання своїх традиційних функцій. Це унеможливило контроль і

регулювання процесу формування, розподілу і персоніфікації капіталізованої доданої вартості, створеної у фінансовому секторі. Підтвердженням цього є пірамідальна структура сучасних фондових ринків і поглиблення розриву в показниках капіталізації корпоративного сектору і реальної основи соціально-економічного прогресу – продуктивності суспільної праці. Наприклад, якщо в 1990-х рр. розрив між сумарною ринковою вартістю акцій високотехнологічних компаній і вартісними обсягами їх річного прибутку становив приблизно 4-6 рази, то зараз – 25-40 рази, а за деякими high-tech компаній – сотні разів. Більш того, для багатьох американських ТНК, що працюють в області високих технологій, характерна абсолютно унікальна ситуація, коли на тлі збитковості їх фінансово-господарської діяльності спостерігається блискавичний ріст курсів їхніх акцій.

Таким чином, фінансовому сегменту глобального ринку на даному етапі притаманне внутрішнє протиріччя між матеріальними активами і нематеріальними правами власності на них. Наслідком цього стає глобальне домінування фінансового спекулятивного капіталу над капіталом виробничої сфери, фактичне відокремлення кругообігу транснаціонального фінансового капіталу і відтягування ним колосальних інвестиційних ресурсів від реального сектору економіки.

Висновки. Основними протиріччями суспільних ринкових трансформацій на сучасному етапі глобалізації є наступні: між суспільним характером виробництва і приватним характером привласнення його результатів; між фізичною та розумовою працею; між обмеженими ресурсами і постійно зростаючими потребами в них; між високим рівнем розвитку техніки і недостатнім рівнем освіти та кваліфікації працівників; між досягнутим рівнем концентрації виробництва і недостатньо розвиненою спеціалізацією; між окремими типами і формами власності; між демократичними і авторитарними методами управління; між ринковими і державними важелями регулювання економіки.

Література.

1. Report of the Secretary-General of UNCTAD to UNCTAD XIII. Development-led globalization: Towards sustainable and inclusive development paths. N. Y.; Geneva: UN, 2011. 136 p.

2. Сиденко В.Р. Глобализация и экономическое развитие. Киев : Феникс, 2008. Т. 1. 376 с.

3. Limits to globalization: welfare states and the world economy / Elmar Rieger and Stephan Leibfried; translated by Benjamin W. Veghte with the assistance of Elmar Rieger. Cambridge: Polity Press, 2009. 402 p.

4. Стігліц Дж. Глобалізація та її тягар / Пер. з англ. А. Іщенко. Київ : Видавничий дім «КМ Академія», 2003. 252 с.

5. Jones A. Dictionary of Globalization. Cambridge, UK; Malden, MA, USA: Polity, 2006. 258 p.

6. Поручник А.М. Національний інтерес України: економічна самодостатність у глобальному вимірі: монографія. Київ : КНЕУ, 2008. 352 с.

7. Глобальные трансформации современности / Ю.Н. Пахомов и др.; под ред. Ю.Н. Пахомова, Ю.В. Павленко. Киев : Наук. думка. 2006. 565 с.

8. Колот А.М. Генезис соціальної політики під впливом глобалізації та лібералізації економічних відносин. *Україна: аспекти праці*. 2008. № 1. С. 3-11.

References.

1. Report of the Secretary-General of UNCTAD to UNCTAD XIII. Development-led globalization: Towards sustainable and inclusive development paths. N. Y.; Geneva: UN, 2011. p. 136 [in English].

2. Sidorenko V.R. (2008). *Globalizatsiya i ekonomicheskoe razvitiye [Globalization and economic development]*. Kiev : Phoenix Vol. 1. p. 376 [in Russian].

3. Limits to globalization: welfare states and the world economy / Elmar Rieger and Stephan Leibfried; translated by Benjamin W. Veghte with the assistance of Elmar Rieger. Cambridge: Polity Press, 2009. p. 402 [in English].

4. Stiglitz Dzh. (2003). *Globalizatsiya ta yiyi tyagar. [Globalization and its burden]*. A. Ishchenko (Trans.). Kyiv : Publishing House «KM Academy» p. 252 [in Ukrainian].

5. Jones A. Dictionary of Globalization / Andrew Jones. – Cambridge, UK; Malden, MA, USA: Polity, 2006. p. 258 [in English].

6. Poruchnik A.M. (2008). *Natsionalnyi interes ukraiyini: ekonomichna samodostatnist u globalnomu vimiri [National interest of Ukraine: economic self-sufficiency in the global dimension]*. Kyiv: KNEU, p. 352. [in Ukrainian].

7. Pahomov Yu.N (2006). *Globalnyie transformatsii sovremennosti [Global transformations of the present]*. Kiev : Science. opinion. p. 565. [in Russian].

8. Kolot A.M. (2008). *Genezis sotsialnoyi polityki pid vplyvom globalizatsiyi ta liberalizatsiyi ekonomichnih vidnosin [Genesis of social policy under the influence of globalization and liberalization of economic relations]*. *Україна: аспекти праці – Ukraine: aspects of labor*, No 1, pp. 3-11 [in Ukrainian].

Анотація.

Батюк Л.А., Квятко Т.М., Бабко Н.М. Суспільні ринкові трансформації: глобальний контекст.

У даній статті розглянуто етапи трансформації світового господарства, виділено найбільш масштабні та гострі протиріччя, породжувані глобальним економічним розвитком. На практичних прикладах діяльності транснаціональних корпорацій розглянуто їх вплив на формування протирічч глобального економічного розвитку. Визначено, що глобальний капітал, як правило, направляється в ті центри концентрації робочої сили, де вона значно дешевше в порівнянні з вартістю робочої сили в країні базування ТНК. Також доведено, що національні економіки більшості країн світу стають все більш відкритими. Зроблено висновок щодо місця та ролі ТНК для сучасних досліджень, присвячених глобальному економічному розвитку.

Ключові слова: трансформації, ТНК, глобальний економічний розвиток, глобальний капітал.

Аннотация.

Батюк Л.А., Квятко Т.М., Бабко Н.М. Общественные рыночные трансформации: глобальный контекст.

В данной статье рассмотрены этапы трансформации мирового хозяйства, выделены наиболее масштабные и острые противоречия, порождаемые глобальным экономическим развитием. На практических примерах деятельности транснациональных корпораций рассмотрено их влияние на формирование противоречий глобального экономического развития. Определено, что глобальный капитал, как правило, направляется в те центры концентрации рабочей силы, где она значительно дешевле по сравнению со стоимостью рабочей силы в стране базирования ТНК. Также доказано, что национальные экономики большинства стран мира становятся все более открытыми. Сделан вывод о месте и роли ТНК для современных исследований, посвященных глобальному экономическому развитию.

Ключевые слова: трансформации, ТНК, глобальное экономическое развитие, глобальный капитал.

Abstract.

Batyuk LA, Kvyatko T.M., Grandma N.M. Public Market Transformations: Global Context.

This article describes the stages of transformation of the world economy, highlighted the most ambitious and acute contradictions generated by global economic development. Using practical examples of the activities of transnational corporations, their influence on the formation of contradictions in global economic development is considered. It has been determined that global capital, as a rule, is directed to those centers of labor concentration, where it is much cheaper compared to the cost of labor in the home country of TNCs. It is also proved that the national economies of most countries of the world are becoming more and more open. The conclusion is made about the place and role of TNCs for modern research on global economic development.

Key words: transformations, TNC, global economic development, global capital.